

EDUCAȚIA NONFORMALĂ – INOVAȚIE ȘI MODERNIZARE

Ștefana MAGDAN, Mălina COMANAC,
Georgiana HANGANU¹

stefy_stefanya90@yahoo.com, elena.georgianaa.09@gmail.com,
malina_elenaz1@yahoo.com

RÉSUMÉ: L'œuvre met en évidence plusieurs façons d'apprendre et de développer chaque individu. Tout d'abord, nous discutons de l'importance des films documentaires, considérés comme un moyen d'évolution. L'éducation non formelle nous pousse à travailler en équipe, car les étudiants sont impliqués dans la conception, l'organisation et la conduite d'activités écologiques. Étudier dans un contexte non formel permet d'accumuler de nouvelles connaissances, compétences, attitudes; soutient le développement personnel des individus / groupes. La non-formalité éducative peut être perçue comme une évasion de sa propre vie, vers celle créée spécialement par l'individu grâce à l'art d'écrire. L'éducation non formelle fait une bonne sélection d'informations et facilite le travail d'équipe, élargissant l'horizon culturel, renforçant les connaissances dans certains domaines, permettant le développement d'habiletés et d'intérêts spécifiques.

MOTS-CLÉS: l'éducation, apprendre, les connaissances, les compétences, les étudiants

O definiție unanim acceptată a educației nonformale nu există, însă este înțeleasă ca fiind „orice activitate educațională, intenționată și sistematică, desfășurată de obicei în afara școlii tradiționale, al cărei conținut este adaptat nevoilor individului și situațiilor speciale, în scopul maximizării învățării și cunoașterii și al minimalizării problemelor cu care se confruntă acesta în sistemul formal: stresul notării în catalog, disciplina impusă, efectuarea temelor”². Caracteristicile educației nonformale vin în sprijinul fiecărei tipologii umane pentru o mai bună integrare a acestora în valențele educaționale prin faptul că aceasta este complementară edu-

¹ Eleve în clasa a XII-a, la Colegiul Tehnic „Dimitrie Ghika”, Comănești, județul Bacău (coordonator prof. Oică Iuliana).

² https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Educatia%20nonformala_%20caracteristici%20oprincipii%20forme%20de%20realizare.pdf, p. 25.

cației formale. Este centrată pe beneficiar și pe nevoile reale de învățare, facilitând identificarea acestora pentru o eficientă adaptare a procesului de învățare, fiind subordonată comunității, grupului și/sau individului, presupunând o studiere în ritm propriu. În plus, este structurată și organizată, are atașate obiective clare de învățare și presupune un management eficient al resurselor. Ea reprezintă un proces de studiere, care poate fi încadrat într-un curriculum, conduce la obținerea rezultatelor într-o perioadă determinată de timp (de cele mai multe ori mai scurtă decât în cazul educației formale), conținuturile putând fi ușor înnoite sau îmbunătățite. Este adevărat faptul că presupune extinderea cadrului de învățare, diversificarea și flexibilizarea spațiului și timpului de studiu; se bazează pe multe metode active/interactive și diversificate de învățare. Studiarea în context nonformal permite acumularea de noi cunoștințe, abilități, atitudini; susține dezvoltarea personală a indivizilor/ grupurilor. Ea reprezintă, mai ales, învățarea prin noi experiențe și permite valorificarea celor anterioare și poate să conducă la recunoașterea competențelor dobândite. Se presupune un proces de reflecție, fiind flexibilă, independentă de maniera în care sunt organizate activitățile sau alese metodele.

În ceea ce privește activitățile nonformale des întâlnite la nivelul societății actuale, se poate remarca și prezența materialelor documentare scrise sau materiale documentare realizate sub forma unor filme cu interes educațional și informal captivant. Vizionarea acestor tipuri de pelicule presupune acumularea și stocarea unor informații clare, într-un interval relativ scurt, care au drept suport imaginile cu un caracter specific, fiind de cele mai multe ori opțiunea preferată de informare, pe când citirea unor materiale documentare letrice sau tipărite sunt apreciate de societatea contemporană ca o activitate dificil de realizat din cauza timpului îndelungat care ar trebui alocat.

De cele mai multe ori, se crede în mod eronat că documentarele sunt plictisitoare, dar acest lucru poate fi afirmat de acei oameni care nici măcar nu au văzut sau citit vreunul. De altfel, pe lângă particularizarea acestor materiale în pelicule sau cărți, documentarele se împart într-o varietate de categorii de genuri, putând satisface preferințele oricărei persoane și contrarând afirmația că ar fi lipsite de substanță. Documentarele prezintă viața unor anumiți oameni care au marcat viața omenirii prin faptele lor, asemenea unor biografii, elementele care formează ecosistemul, evoluția și schimbările produse în Univers etc. De altfel, documentarele realizate

sub foma unor filme sunt cele la care se apelează pentru a gestiona utilizarea timpului, de cele mai multe ori scurt, în mod favorabil, eficient și constructiv pentru minte. Genurile cel mai des abordate atât în cărțile de specialitate, cât și în filme sunt istoric, biografic, cultural și biologic.

În aceeași ordine de idei, documentarele istorice se află în ierarhia celor mai căutate genuri datorită informației care ne este oferită, întoarcerea la trecutul istoric și ilustrarea evenimentelor, sublimând cele petrecute într-o variantă catalogată drept cea mai apropiată de veridicitate. De altfel, această categorie poate reprezenta un exemplu pozitiv sau negativ, rezultând din întâmplările ce s-au petrecut de-a lungul istoriei, în orice loc din această lume. De exemplu, numărul vast de documentare care au înfățișat Al Doilea Război Mondial demonstrează faptul că documentarele vizionate în timpul liber, și nu numai, de un număr mare de persoane, îl pot educa pe individ cum să evite anumite orori, să observe, să analizeze anumite situații din lumea contemporană și să mențină bunăstarea întregii planete, atât din punctul de vedere al resurselor Terrei, cât și la nivel uman. Filmele de tip documentar care prezintă evenimentele din perioada 1939–1945 îi au în centrul întâmplărilor pe cei mai importanți lideri politici ai vremii, cei care au format alianțele ai căror soldați s-au luptat pentru interesul supremației sau eliberării țării, concentrându-se doar pe interesul propriu. Acest fapt poate fi interpretat drept un caracter negativ al societății respective, întrucât nu aveau în vedere și bunăstarea populației, efectele negative asupra mediului și asupra oamenilor.

Pe de altă parte, cărțile de tip documentar ce dețin un caracter istoric sunt des întâlnite pe această temă a Celui De-al Doilea Război Mondial, existând o multitudine de mărturii scrise ale unor persoane care au trăit acele vremuri și care poate încă sunt printre noi, deschiși relatării evenimentelor respective. De exemplu, o carte de memorii aparținând unei locuitoare evreice din Transilvania începutului de secol XX, Olga Lengyel, intitulată sugestiv „Cuptoarele lui Hitler”, arată că nu întodeauna ceea ce ni se spune în media este adevărat, iar aparențele pot fi înșelătoare, cu atât mai mult pe timp de război. Tot în categoria documentarelor istorice, doar că evidențiind un cadru mult mai permisiv, se poate remarca biografia scrisă de Ioan Chirilă a primei gimnaste care a luat 10 pe linie în istoria jocurilor olimpice de la Montreal, Nadia Comăneci. Schimbând puțin registrul la care se face referire, putem remarca faptul că nonformalitatea datorată lecturii documentarelor de acest tip aduc indivizilor abilitatea de a

se motiva și de a fi motivați să evolueze și să persevereze pe toate planurile pe baza propriilor forțe, de a lupta spre a-și îndeplini marile dorințe într-un mod constructiv atât din punct vedere psihic, cât și fizic, fapt ce reiese din aspirațiile perpetue ale gimnastei: „Nimic încrâncenat, totul zâmbet, grație și o hlamidă regală invizibilă”³. De asemenea, cartea punctează faptul că lucrurile pozitive rămân în memoria multora și orice efort este răsplătit: „Așa se face că America nu o uită după 36 de ani... Nadia a fost un moment unic în povestea gimnasticii”⁴.

Un alt gen des întâlnit în categoria celor mai căutate tipuri de documentare sunt cele culturale prin intermediul cărora fiecare individ are posibilitatea de a intra în contact cu un nou mediu, o nouă civilizație, cu noi tradiții și obiceiuri care au o semnificație sacră pentru fiecare dintre ei. De altfel, cultura înseamnă „totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire în procesul muncii sociale desfășurate de-a lungul istoriei”⁵. Documentarele caută să valorifice toate aspectele care definesc o cultură, acordând o atenție deosebită aspectelor materiale, dar mai ales celor spirituale. Un exemplu elocvent este intitulat „Cei ce sfidează moartea – Cimitirul vesel din Săpânța”. Acesta este unic în lume, Cimitirul vesel de la Săpânța cuprinde aproximativ 800 de morminte ale căror cruci au fost ornate cu picturi naive, reprezentând evenimente din viața celor decedați și inscripționate cu versuri cu tentă umoristică. Cimitirul vesel i se datorează artistului popular Stan Ioan Pătraș, care în 1935 a sculptat prima astfel de cruce. Documentarul înfățișează modul în care o comunitate a ales să trateze moartea altfel decât restul oamenilor: ca pe un lucru natural, cu optimism și cu umor. De aceea, se spune că ei sunt cei ce sfidează moartea. Vizionarea documentarelor și gustul pentru acestea se transformă într-o formă de lectură. Te schimbă ca om. De aceea, ar trebui să vedem filmele documentare pentru că, în esență, ne fac mai curioși și mai receptivi la lumea din jur. Nu factual, nu ahtiați după informație, ci mai empatici și mai deschiși. Mai dispuși să înțelegem oameni și mai puțin atașați de ideile preconcepute.

Un alt mod prin care poți fi educat este natura. Când te gândești să realizezi o evadare în natură, nu trebuie să ții seama doar de avantajele pe

³ Ioan Chirilă, *Nadia*, Editura Gazeta Sporturilor, București, 2009, p. 5.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *** *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academia Republicii Populare Române, București, 1958, p. 205.

care aceasta ți oferă, ci trebuie să depui la rândul tău un efort pentru a-i arăta acesteia mulțumirea pe care o aduci în schimbul minunatelor daruri pe care ni le oferă. Am ales ca subiect de analiză natura, deoarece am descoperit o arie vastă de factori pozitivi ce își pot ocupa locul în cadrul educației nonformale. Închizi ochii, tragi aer în piept și începi să meditezi. În minte îți vin imagini care produc o conexiune între sinele lăuntric și mediul ce te înconjoară. E imposibil să fie vorba de frânturi cu impact negativ, totul te leagă de amintiri, copilărie, de energie și de origini. Aici intervine un prim pas care conduce spre învățare: mintea ți se limpezește, ai putere asupra gândurilor tale, esti stăpân pe tine, într-un cuvânt, autocontrol, un canal cu o direcție sigură ce duce la educarea eului. Așadar, natura este un mediul prielnic pentru a-ti îmbunătăți calitatea vieții.

Dorim să promovăm un stil de a trăi cât mai sănătos și bineînțeles că nu avem nevoie doar de o alimentație echilibrată, această listă trebuie completată și cu un antrenament corespunzător. Atâta timp cât vorbim de mișcare și de o atmosferă plăcută, nu contează spațiul în care îți efectuezi activitatea, totuși, aș recomanda expedițiile și sporturile făcute în natură, întrucât acest contact cu mediul nu îți va oferi beneficii doar la nivel de structură interioară, ci va acționa și la nivel psihic. Urcatul pe munte îmi aduce cea mai mare plăcere, nu doar că mă menține într-o condiție fizică bună, dar mă ajută să mă eliberez și să mă bucur în același timp de frumusețea ce mă înconjoară; în plus, natura înseamnă aer curat. Profită de vreme și fă o ieșire în parc, pe deal, în pădure, folosește-te de ce ai la îndemână și nu da cu piciorul acestui bun ce ne-a fost oferit, eliberează-te de stres și tensiune, natura este cu adevărat minunată!

Până în acest punct, am vorbit doar despre câteva lucruri pe care le câștigăm în urma escapadelor în natură, dar în cele ce urmează aș vrea să discut despre recunoștința noastră și anume, despre ceea ce îi putem oferi noi naturii. Educația nonformală ne îndeamnă spre munca în echipă, întrucât elevii sunt implicați în proiectarea, organizarea și desfășurarea evenimentelor într-un context social dat, asupra căruia aceștia pot exercita ulterior influență și pot genera schimbarea. În acest scop, vom vorbi despre activități ecologice și despre protecția mediului. Istoria ne-a învățat că primele civilizații au supraviețuit datorită resurselor oferite de natură: aceștia vâneau pentru a-și asigura hrana, se ocupau cu agricultura, iar hainele erau confecționate din materiale ce proveneau de la animale. Omul s-a aflat într-o continuă schimbare până să ajungă unde este astăzi și, deși nu avem

aceleași obiceiuri ca la început, depindem aproape la fel de mult de ceea ce ne oferă mediul înconjurător. Amintind în prima parte a acestei lucrări despre ieșirile în aer liber, cu siguranță putem confirma că nu puține au fost ocaziile în care, pe drumul nostru, ieșeau dovezi ce atestau faptul că omul a trecut prin acel loc, marcând-și teritoriul și făcându-și simțită prezența, lăsând în urmă o imagine scăldată în dezordine. Trebuie să fim conștienți și să ținem seama de ceea ce ni se oferă, ca la rândul nostru să putem oferi ceva în schimb, de aceea este necesar să aflăm ce este educația ecologică și să învățăm cum putem ajuta mediul. Ființa umană nu conștientizează riscul la care se supune atunci când neglijează mediul fără a se mai uita în spate, de aceea să nu uităm că tot ceea ce este sănătos pentru natură, este sănătos și pentru noi, fiecare are în brațe responsabilitatea asupra impactului acțiunilor noastre asupra planetei. Revine întrebarea: ce este de făcut?

Elevii trebuie să cunoască complexitatea naturii, să participe la activități ce aduc efecte pozitive asupra acesteia și, mai ales, să ia atitudine atunci când există factori ce degradează lumea în mijlocul căreia trăiește, de pildă, plantarea unui copac nu numai că îi va dăruia fructe proaspete odată cu trecerea timpului, dar va genera un aer mai pur, un adăpost în caz de ploaie, ori un refugiu răcoros în timpul unei veri toride. Așa cum dorim ca în viața noastră să existe ordine, este necesar să păstrăm ordinea și în jurul nostru, întotdeauna să ținem seama că mediul înconjurător este locul unde îți realizezi evenimentele cotidiene, unde ieși din casă cu intenția de a merge la lucru sau la magazinul de după colț, dacă toate acestea s-ar petrece într-un cadru lipsit de culoare și cu multe resturi aruncate, motivația de zi cu zi ar dispărea cu desăvârșire. Cea mai bună soluție este mobilizarea și determinarea: oamenii să ia inițiativa de a lua prima pungă pe care o văd aruncată în față și să o ducă la coș, între elevi să se stabilească relații, să se creeze grupuri care să aibă ca scop curățarea spațiului verde și strângerea deșeurilor, copiii să fie învățați că este necesar ca resturile să ajungă la coșul de gunoi, iar în acest caz adulții sunt un exemplu bun de urmat, căci cei mici copiază fiecare gest al adultului, dobândind capacitatea de a păstra curățenia, iar mai târziu vor educa la rândul lor alți participanți ai acestei ordini.

Tot ceea ce trebuie să înțelegem este că omul trebuie să încheie pacea cu natura, întrucât aici există o relație de reciprocitate, unde natura apelează la educația și bunătatea noastră cu scopul de a o ocroti, iar omului i se oferă în schimb șansa de a trăi înconjurat de bogățiile acesteia, deoarece

de aici sustragem hrana sănătoasă, aerul proaspăt, apa rece a izvorului și plăcerea de a admira peisajul impresionant încărcat cu energie pozitivă. De altfel, nonformalitatea educațională poate fi percepută ca o evadare din propria viață, într-una special creată de propria persoană prin arta scrisului. Ce este aceasta? Este momentul în care o persoană are atât imaginație și sentimente atât de furtunoase încât trebuie, subliniez, trebuie să le împărtășească cu alții. Este momentul când te simți atât de singur și de speriat, iar singurii tăi prieteni sunt hârtia și stiloul. Este momentul când cuvintele parcă dansează pe hârtie cu o ușurință inimaginabilă, ce uimește umilul scriitor și parcă îl face dependent de a scrie mai mult. Acestea sunt definițiile mele pentru arta ce îmbină realul cu imaginarul, în care parcă te transpui într-o lume ficțională, dar care totuși are atât de multe elemente din viața de zi cu zi. Poate nu veți găsi aceste definiții în niciun dicționar, deoarece e propria perspectivă vizavi de experiența mea în minunata lume a scrisului, ca o modalitate nonformală de educație.

Pentru mine, scrisul este o formă de eliberare, prin care reușesc de fiecare dată să mă descarc și să îmi exprim sentimentele într-un mod diferit și plăcut. Această pasiune veche de-a mea m-a ajutat să mă educ și să îmi formez un limbaj literar, să îmi dezvolt imaginația, dar și să las cititorul să pătrundă în cele mai întunecate și ascunse unghere ale minții mele, lucru ce mi se pare pur și simplu deosebit, căci îmi place să rostesc în fața lumii tot ce simt. Această pasiune, care a început acum câțiva ani ca un hobby căruia nu-i prea dădeam importanță, m-a maturizat și m-a făcut să fiu mai ambițioasă ca niciodată, iar ca rod al muncii mele am lansat primul meu volum de ficțiune, intitulat „Dorința Lucksandrei”. Nu aș dori să povestesc subiectul cărții în aceste rânduri, pentru că mă tem că aș plictisi, dar și pentru că mi-am propus ca în această lucrare să vorbesc despre etapele scrierii volumului, și cum m-am schimbat și zic eu, m-am maturizat odată cu ele.

Totul a început când tatăl meu a observat că am un caiet plin cu schițe, în care scriam neîncetat, despre tot ce mă frământa și îmi chinuia mîntea în momente crunte ale vieții mele, dar și lucruri care îmi veneau în minte fără vreo explicație anume, dar care parcă implorau cu ardoare să fie trecute pe hârtie, altfel povestea lor nu ar fi putut să fie spusă vreodată. Tatăl meu a spus atunci: „De ce nu scrii un volum integral, apoi să-l lansezi?”. Mi s-a părut atât de ridicol când l-am auzit spunând lucrul acesta; desigur, îmi plăcea să scriu, dar eram oare pregătită să îmi aștern sentimentele pe foaie și să le ofer altora posibilitatea de a-mi descoperi punctele vulnerabile?

Pentru că eu, personal, mi-am creat lumea fictivă după părțile negative ale existenței mele; părțile pozitive, în schimb, prefer doar să le trăiesc și să mă bucur de ele, pentru că mi se par atât de firești, și nu simt nicio dorință de a le transpune în scris. În primă fază, după ce tatăl meu mi-a propus ideea ce mi se părea atunci total nebunească, am refuzat categoric. Îmi tot repetam: cine sunt eu să scriu ceva atât de serios și, pe lângă aceasta, să mai și public rodul imaginației mele. Nu mi-e rușine să recunosc faptul că mă desconsideram, căci mi se părea că nu voi fi niciodată atât de bună încât să reușesc să termin un volum întreg.

După câteva săptămâni de la propunerea tatălui meu, m-am tot gândit la ce a spus, și cum mă afundam tot mai mult în stări absolut contradictorii datorită unui motiv crunt, dar adevărat, despre care nu este drept să vorbesc acum, am decis totuși să încerc să scriu un capitol sau două, să văd cum se leagă povestea, și dacă scrierea lor mă va ajuta să mă facă să mă simt mai bine. M-am apucat de scris, iar cuvintele curgeau atât de ușor și parcă nu aveam nicio dificultate în a le așeza pe hârtie. Eu eram Dumnezeu personajelor, hârtia era lumea lor, iar cerneala sângele ce le dădea viață. Niciodată nu m-am simțit mai liberă și mai liniștită decât atunci. Au trecut lunile și doream ca lucrarea să fie din ce în ce mai bună, așa că scriam două rânduri, după care le ștergeam și rescriam, apoi ștergeam din nou pentru că nu mi se părea perfect. Am procedat astfel de nenumărate ori, iar când simțeam o furie nemaipomenită, scriam atât de rapid și parcă desăvârșit, exact cum îmi doream eu. După ce am terminat de scris, m-am bucurat atât de tare și m-am simțit atât de mândră, încât nu-mi venea să cred. Nu îmi venea să cred că am reușit să fac ceea ce, cu un an înainte, consideram imposibil.

Acum voi vorbi despre ce am învățat din această experiență: din scrierea cărții, din terminarea ei, din pregătirea pentru lansare. În primul rând, am învățat cât de important este să ai mereu încredere în tine, să nu te mai înconjori cu gânduri rele și să crezi mereu că ești în stare de a realiza imposibilul. Am încercat să transmit această învățătură a mea prin unul dintre personajele principale ale cărții, Elpeth. Am încercat să o creez ca fiind o femeie puternică, care trece prin multe lucruri, dar în cele din urmă, după ce pierde totul, reușește să dea drumul trecutului său întunecat și să nu-i mai pese de nimic, iar în cele din urmă să-și găsească fericirea. Am învățat că singurul lucru care te poate opri din a face ceea ce-ți dorești ești tu însuși. În al doilea rând, am devenit extrem de ambițioasă, deoarece

am avut multe tendințe să mă las de scris, dar mi-am tot spus că trebuie să continui pentru a spune povestea pe care o am în minte de atâta vreme.

Am devenit atât de ambițioasă încât, în momentul de față, lucrez la al doilea meu volum, ce sper eu va fi lansat cel târziu în primăvară, iar atunci când citesc după ce scriu ceva în acest volum, îmi dau seama că am evoluat, că m-am maturizat de la scrierea primului volum până în prezent, și că imaginația mea a devenit chiar și mai bogată, încât am atâtea idei și am prea puțin timp pentru a scrie. Am învățat, de asemenea, după lansare, că oamenii pot găsi defecte chiar și într-un lucru de care ești extraordinar de mândru și ți-ai dat toată silința pentru a-l realiza, și că nu trebuie să lași acest lucru să te afecteze, căci cel mai probabil acei oameni vor doar să te pună la pământ fără un motiv anume, ci doar pentru propria satisfacție. Mă bucur enorm că mi-am descoperit această pasiune, am învățat multe din scris și sper că pot transmite învățături prin personajele și povestirile mele, prin care mă regăsesc și sper să și alte persoane se regăsesc măcar puțin, dacă nu în totalitate. Sper că voi reuși să scriu și în viitor, despre râs și despre plâns, despre ape curgătoare și cer albastru, despre tot ce mi-ar putea trece prin minte, căci scrisul este minunat, pentru că poți crea lumea ta, fără ca nimeni să pătrundă și să o perturbe.

Concluzionând, educația nonformală realizează o bună selectare a informațiilor și facilitează munca în echipă, lărgirea orizontului cultural, îmbogățirea cunoștințelor din anumite domenii, permițând dezvoltarea unor aptitudini și interese speciale. Ne-am folosit de exemplele de mai sus pentru a reda aceste aspecte cât mai clar, drept urmare am detaliat importanța pe care o joacă scrisul, natura și documentarele în viața noastră, stabilind între acestea legături ce au ca scop educația. Scrisul te face să devii mai încrezător în propriile puteri și în opiniile tale, căci prin textele scrise îți exprimi, poate fără să vrei, o opinie. Te face să te deschizi mai mult față de oamenii din jur și să ieși din globul tău de sticlă, lucru ce îți permite să capeți încredere în tine și te face să îți dezvolți spiritul artistic și imaginația. Mai departe, în natură am văzut o portiță de scăpare, un refugiu de la agitația zilnică și probleme cotidiene, un mod de a te educa stimulând-ti pofta de a cunoaște, de a cerceta, de a ocroti. Să nu uităm că, ocrotind mediul, avem grijă de noi, natura aparține tututor, de aceea există o responsabilitate pentru toți, ordinea din viață prin intermediul ieșitului în aer liber păstrează ordinea în jurul din punct de vedere spiritual și fizic. De alfel, documentarele sunt de cele mai multe ori un refugiu prin care

orice individ este capabil să evadeze din cotidianul vieții și să preia anumite informații benefice pentru trup și suflet, pentru intelectualul fiecăruia. Acestea sunt o porțiță de cunoaștere, poate chiar autocunoaștere în anumite cazuri, motivație, o modalitate de percepere a unor noi orizonturi, de analiza asupra unor situații pe care, în mod involuntar, indivizii nu le abordează deși sunt de o importanță deosebită. Toate aceste trei elemente: scrisul, documentarele și natura arată faptul că te pot educa, întrucât educația este arta de a forma bunele deprinderi sau de a dezvolta aptitudinile native pentru virtute ale acelor care dispun de ele.

Bibliografie

- [1] Chirilă, Ioan, *Nadia*, Editura Gazeta Sporturilor, București, 2009
- [2] *** *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academia Republicii Populare Române, București, 1958
- [3] https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Educatia%20nonformala_%20caracteristici%20principii%20forme%20de%20realizare.pdf